
Telegram cunsumadëures setember/uctober 2012

Apps ingordies de dać – anuzadus de spidl

N stüde descür la furia de cöie adöm dać

N stüde dl „Institut für Technikfolgen-Abschätzung“ dl'Academia Austriaca dles Sciënzes sön inçiarìa dla Ćiamena di lauranć mostra che tres geodać, sciöche les coordinades-gps o i punc d'azès WLAN, vara da ciafè fora olache l'aparāt é y cun chësc po i abinadus de dać ti jì do ai movimënc dl utënt. Ajache an à feter dagnora para le smartphone o le tablet, dän inant tröpes informaziuns personales, sce al é abinadus de dać che ti va dô. Dandadöt les apps va bun por la furia de racoiüda de dać personai che vëgn tres maiü. Les apps fej sovënz da „falzada“ y ascogn le dërt fin: la racoiüda de dać. Sovënz é i pitadus de apps lià a firmes de retlam, che röia a chësta moda pro tröc dać.

A cí che i désses mëte averda canche i adorëis aplicaziuns sön le smartphone y le tablet

- 1. Istalede ma aplicaziuns da na fontana de crëta. Liede i iudizi che i ciafëis tla rëi (app-shop o forum) denant co les istalè.
- 2. Controledede i dërc d'azès tratan l'istalaziun. Les opziuns che alda laprò é de regola sot "impostaziuns". Sön i fonins cun Android y i aparac Apple vara da le fà dan l'istalaziun. Daldô podëise dejativé tres le menü "opziuns" por ej. i "sorvisc de geolocalisaziun". Sce i aratëis che na app ves damanes massa autorisaziuns por les funziuns che ara pîta, él damì da ne la istalè nia.
- 3. Ćiarede da mëte dantadöt averda pro apps debann. Ne stede a cliché sön links de retlam.
- 4. Metede averda ai sorvisc sön i dać. Sön n valgügn fonins vara da i blochè, a chësta moda se stravardëise da na maladoranza da pert dles apps.
- 5. Dejistalé les apps che i n'adorëis nia plü. A chësta moda tignëise fora le prigo che ares orties inant dać "doia".

Combatimënt cuntra les ingianades di „cosc ascognüs“ te internet

Dal 1. d'agost dl 2012 inant él en forza ti Paisc Todësc la soluziun "button"

Da agn incà ciafa la Zentràla di Consumadus Europeica (ZCE) de Balsan tröpes segnalaziuns da consumadus che cunta che ai à ciafè cunc, ghiranzas o comunicaziuns da ofizi che recuperèia credíc o da avocac, do che ai s'ha scrit ite zënza orèi sòn plates web che parò debann, mo che é a paiamënt. Gonot nen vara de plates internet todëscas che pîta sorvisc desvalis, mo che ascogn les informaziun sòn i cosc y la dorada dl contrat. Dal 1. d'agost dl 2012 inant él en forza ti Païsc Todësc la soluziun "button", y an spera che de te' plates scomparëscas. Al é da odèi sce i gesturs de chëstes plates se lasciarà tomè ite val' d'ater por ester bugn da jì inant cun sües ativitês al limit dla legalité. La Zentràla di Consumadus Europeica de Balsan pîta de plü informaziuns al numer 0471/980939 o ala misciun de posta elettronica info@euroconsumatori.org.

Finanziamënc: les banches ne po nia sforzè sö cunc o polizes

Cun le „decret-Salva-Italia” (L. 27/2012) él gnü mudé danterater incé le Codesc dl Consum: “Al vëgn conscidré nia coreta la pratica comerciala de na banca, de n istitut de credit o de n intermediar finanziair che, por stlüt jö n contrat d'imprëst, oblièia le tliënt da sotescri na poliza d'assicuraziun de chë banca, chël istitut o chël intermediar o da daurì n cunt corënt pro chë banca, chël istitut o chël intermediar.” Chësta norma vel por imprësc, credíc y d'atri contrac che toca pro la definiziun de “imprëst” aladô dl Codesc Zivil (art. 1813).

I tliënc dla banca, a chi che l'intermediar bancar o finanziair damana che al vëgnas stlüt jö contrac implü por paié fora le finanziamënt, dess documentè chisc fac. La Zentràla di Consumadus é arjignada da ti lascè alsavèi les maladoranzas ales autoritês competëntes.

Le Garant dla Concorënza y dl Marcé po straufè la pratica comerciala nia coreta cun sanzions amministratives che va da 5.000 a 500.000 euro, aladô dla sort dla violaziun y de süa dorada. Ti caji nominà dessura ne po la sanziun nia ester plü bassa co 50.000 euro (cfr. art. 27, coma 9, d.lgs. 206/2005).

Responsabilité zivila privata: indespensabla incé por che che va cun la roda

Incé che che va cun la roda messess avèi na poliza de responsabilité zivila privata. Les somes de rembursamënt che ti speta a na porsona danejada, che ne vëgn nia aratada responsabla de n inzidënt cun la roda, po ester granes y la porsona responsabla podess avèi de grandiscimes dificoltês finziales do la ghiranza de na refata di dagns. La curida dl'assicuraziun po gnì arjunta tres la stipulaziun de na poliza de responsabilité zivila o po ester pert dl'assicuraziun sòn l'abitaziun. Implü fòssel da tó en conscidraziun incé la stipulaziun de n'assicuraziun por inzidënc, che cür tl caje de n inzidënt cun la roda incé i dagns che vëgn da n'invalidité permanëta.

Finanziamënc: cí rata va pa bun?

Le calcoladù dla desponibilité ves dèida respogne a chësta domanda. Cun chësc calcoladù vara da ciafè

fora l'import "sostenibl" por la retüda de n finanziamënt o de n imprèst te osta situaziun finanziaria (confrunt danter tan che an davagna y tan che an spënn). Por cumprè n'abitaziun de proprieté, fóssel a vigni moda bun da avèi bele sparagné n chert o n terzo dl capital che va debojëgn. Por avèi n cheder realistich de osta situaziun finanziaria vara da adorè inçe osc liber contabl online, desponibl debann y te forma anonima sön www.contiincasa.centroconsumatori.it.

Por cuantifiché tan che i dëis fora, podëise inçe ti cíarè ales spëises de na familia mesana dl Südtirol: www.provinz.bz.it/astat.

L'import che romagn po gnì tut sciöche basa por ciafè fora la rata de retüda. Pian ia da chësc import vara da calculè cun le calculadù di imprèsc l'import dl imprèst.

Le prozedimënt europeich por de pices stritaries: degügn ne le conësc

La Rëi dles Zentrales di Consumadus Europeiches (ECC-Net) à publiché na relaziun sön le prozedimënt europeich por les pices stritaries. I resultač desmostra che inçe sce al é en teoria n stromënt de soluziun dles stritaries de consum sura i confins fora asvelt, economich y saurì, n'él nia tröc che le conësc y l'adora.

Sce val' ne va nia pro na cumpra sura i confins fora tla UE é le prozedimënt europeich por les pices stritaries öna dles poscibilitès por ciafè na soluziun pro n valur de strit cína 2.000 euro. Porimpò desmostra na relaziun presentada dala Rëi dles Zentrales di Consumadus Europeiches (ECC-Net) che chësta prozedöra, saurida da adorè y che vëgn aplicada dal 1. de jenà dl 2009, ne vëgn sovënz nia adorada.

De plü informaziuns é da ciafè chilò: www.euroconsumatori.org.

Register dles obieziuns: le stromënt nü n'è nia cíamò albü chësc gran suzès chilò da nos I trentins indere é plü daveré

A che ne ti él pa mai sozedü? N iade che i sun rovà a cíasa y che i sperun da se gode n pü de calma, sónel bele le telefonn y al vëgn pité da stlù jö n contrat nü por le telefonn de cíasa o por le strom, o por cumprè n madroz o na stüa; la lista dles cosses che vëgn venüdes al telefonn ne se röia pö gnanca. Le consumadù n'è baldí sovënz nia le tēmp da ponsè do sce les ofertes va bun o manco: tané de os savess pa atira da dì cal che é le „dèrt“ prisc de n madroz de fira de coco o na fornidöra de strom? Y insciö pol sozede che n "scê" dit debota devēntes na dezijiun (economica) falada.

Vara da tignì fora chëstes situaziuns? Da n pez incà vara da mēte ite le numer de telefonn tl "Register dles obieziuns". Tres chësc inserimënt vëgnel garantì (o altamo spéron) che le numer ne vëgnes nia plü adorè por fà retlam. I consumadus de nosta provinzia ne s'è nia cíamò cis anuzé de chësc stromënt nü: di 145.347 numeri tla provinzia, nen él ma cína sēgn 7.573 te chësc register. Chëstes zifres va plü o manco a öna cun la mesaria nazionala (olache al é 1.101.667 numeri sön 21.113.000). Al pê che i trentins sides trö' plü atifs, ai à bele metü ite 12.162 numeri sön 225.316.

Co damanè che al vègnes metü ite le numer de telefonn tl register?

L'iscriziun po gnì fata tres:

- n formular eletronich sön la plata web www.registrodelleopposizioni.it
- posta eletronica ala misciun abbonati.rpo@fub.it aladô dles modalitês dades dant sön la plata internet
- le numer vërt 800.265.265
- lëtra racomanada ala misciun: "GESTORE DEL REGISTRO PUBBLICO DELLE OPPOSIZIONI- ABBONATI" UFFICIO ROMA NOMENTANO CASELLA POSTALE 7211, 00162 ROMA RM, injuntan na copia de n documënt d'identité
- fax al numer 06.54224822, ajuntan na copia de n documënt d'identité.

Cuta de bol sön i contraç bancars: na jungla

Mudaziuns legislatives da dan da püch à mudé dassënn le cheder dles cutes sön i produç finanziars. La retignüda d'acunt standard sön i rendimënc é dl 20%. Por cí che reverda indere la cuta de bol por i libri de sparagn y i cunc corënc paia i tliënc, consumadus privaç, 34,20 euro al ann, sce al é mesanamënter passa 5.000 euro lassura. Por i cunc de deponüda indere pàion dl 2012 le 0,10% cun n minim de 34,20 euro y n mascim de 1.200 euro (dl 2013 sarà le 0,15% cun le minim de 34,20 euro y zënza import mascimal), independentemënter dala soma mesana, canche le contrat toma o ai 31.12 de vigni ann. En cört: che che deura n cunt de deponüda ne benefiziëia nia dla "no-tax-area" sot i 5.000 euro, y la cuta va sö aladô de tan che al é lassura.

Le Garant por la Concorënza y le Marcé à bele informè le Govern che le regolamënt da sègn deformëia le marcé. Al momënt n'él nia ciamò stè na reaziun da pert dl Govern. Al romagn da s'audè che na regolamentaziun nöia respetes inçe la condiziun di "pici sparagnadus".